

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ ВЕКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті розглянуто взаємозв'язок міждисциплінарного дослідження та професійної педагогіки. Виокремлено основні складові професійної педагогіки: загальна педагогіка, загальна і педагогічна психологія, інженерна психологія, психологія праці, фізіологія праці, акмеологія. Представлено зв'язок між міждисциплінарним дослідженням і професійною педагогікою, який проявляється в інтеграції мережевого міждисциплінарного навчально-методичного комплексу в умовах євроінтеграції. Описано інтеграційний процес як прояв міждисциплінарності у професійній педагогіці.

Ключові слова: акмеологія, міждисциплінарність, міждисциплінарний підхід, професійна педагогіка.

© Дячок Н.В., 2017

Вступ. Глобальні соціальні зміни, модернізаційні процеси в освіті зумовлюють появу нового напрямку міждисциплінарного дослідження професійної педагогіки. Природним є те, що саме професійна педагогіка може дати відповіді на виклики нового часу з їх орієнтацією на людину, загальнолюдські цінності, демократизацію та гуманізацію в сучасному освітньому просторі.

Аналіз сучасних досліджень. В загально-методологічному сенсі явище міждисциплінарності досліджують у своїх роботах В. Аршинов, В. Буданов, І. Добронравова, Л. Киященко, Л. Сидоренко, В. Стюпин та інші (Гончаренко С.У., 2008). Але І. Бочан, А. Бекренев, А. Гур'єв, В. Костюк, К. Кречетников, В. Михелькевич, Т. Титовец, А. Вербицький, Д. Ширяєва та деякі інші науковці досліджують міждисциплінарність як певну проблему.

Варто зазначити, що розгляд даної проблематики відображається по-різному у роботах учених, наявна множинність трактувань та визначень, бо єдиної точки зору на це питання ще не сформовано. Тому нові концепції та методологічні засоби, що з'явилися та використовуються професійною педагогікою в міждисциплінарних дослідженнях, їх вплив на науку та дослідження потребують подальшого вивчення та систематизації.

Мета даної статті — проаналізувати сучасні підходи до розуміння можливостей міждисциплінарності професійної освіти.

Явище міждисциплінарності було визначено як утворення на межі наук синтетичних галузей знання в 70-х роках ХХ ст. Варто зауважити, що метод отримання нових знань шляхом об'єднання методів різних наук у педагогіці існував давно. Прикладом цього є симбіоз педагогіки з психологією, завдяки якому виникла теорія «психо-

логізації навчання» Песталоцці. Сучасні зв'язки педагогіки з психологією виявляються у методах дослідження, а своєрідним зв'язком між двома науками є педагогічна і вікова психологія, психологія професійної педагогічної діяльності, психологія управління педагогічними системами і багатьма психологічними дослідженнями в інших галузях освіти.

Треба згадати ще давніший союз — союз педагогіки з філософією, завдяки якому близько 45–40 тис. років тому виховання остаточно виділилося як спеціалізована соціальна функція, виокремленню якої сприяло постійне ускладнення і накопичення соціального досвіду, що вимагало спеціальних форм і методів його передачі. Слід зазначити, що у філософії сучасна педагогіка знаходить опорні методологічні положення: філософські категорії необхідності й випадковості, загального, одиничного й особливого, закони взаємозв'язку і взаємозалежності, закони розвитку і його рушійні сили, суб'єктивний і об'єктивний детермінізм педагогічних явищ і багато іншого.

Не можемо заперечувати безсумнівних досягнень окремих дисциплін, бо, наприклад, саме професійній педагогіці ми завдячуємо відкриттям акмеології, адже саме інтенсивний розвиток педагогічної акмеології і став потужним імпульсом для становлення загальної акмеології та її прикладних напрямків. Джерелами педагогічної акмеології, як і загальної, є праці Н. Кузьміної та представників її наукової школи.

Слід погодитися з думкою І. Бочан: «сьогодення освітньої педагогічної діяльності — це впровадження нових технологій навчання, інтегральних курсів, розробка нових міждисциплінарних зв'язків» (Хуторської А.В., 2005, с. 164). Відповідно до цього «встановлення міждисциплі-

нарних зв'язків фахових дисциплін є важливою складовою концепції міждисциплінарної інтеграції, яка передбачає об'єднання знання, переконання і практичної дії на всіх етапах підготовки фахівця, синтез усіх форм занять відносно кожної конкретної мети освіти у ВНЗ» (Хуторської А.В., 2005, с. 18).

Отже, *професійна педагогіка* — це галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності навчання людини професії і формування професійно важливих і соціально значимих якостей особистості працівника. Історію професійної педагогіки можемо віднести до епохи виникнення ремісничого виробництва, коли навчання проводилось у формі індивідуального учнівства. В основу навчання була покладена ідея послідовного формування умінь і навичок виготовлення окремих деталей певного завершеного виробу. Учні набувають умінь і навичок одночасно з кількох операцій, які входять до змісту конкретної професії.

Варто зазначити, що сьогодні професійна педагогіка поділяється на: педагогіку професійно-технічної освіти; педагогіку вищої школи закладів освіти I–II рівнів акредитації, яка займається питаннями навчання і виховання в умовах технікумів, коледжів; педагогіку вищої школи закладів освіти III–IV рівнів акредитації, яка займається питаннями навчання і виховання в умовах інститутів, університетів, академій.

Погоджуємося з думкою про те, що професійна педагогіка не може розвиватися в рамках загальної, яка, в свою чергу, обмежена рамками загальноосвітньої школи. Становлення професійної педагогіки пов'язане з розвитком професійно-технічної і вищої школи, науки, техніки, економіки, виробництва.

Зупинимось на складових частинах професійної педагогіки: загальній педагогіці, загальній і педагогічній психології, інженерній психології, психології праці, фізіології праці, акмеології. Розглядаючи всі складові професійної педагогіки, ми можемо впевнено говорити про наявність міждисциплінарного зв'язку між ними, бо всі складові професійної освіти відносяться до різних освітніх сфер.

У психології й педагогіці обґрунтовано висновок про те, що міждисциплінарність є однією з важливих психолого-педагогічних умов збільшення науковості й доступності навчання, його зв'язку з навколишньою дійсністю, активізації підготовчої діяльності й удосконалення процесу формування знань, умінь і навичок у студентів. Принцип міждисциплінарності повинен виступати основним механізмом професійної педагогіки для оптимізації структури моделі знань і системи дисциплін, перетворення всієї системи підготовки на теоретичний, технологічний і методичний засоби побудови моделей професійної діяльності.

В сучасних умовах євроінтеграції міждисциплінарність дослідження в професійній педагогіці проявляється в інтеграції міждисциплінарного навчально-методичного комплексу, який забезпечується такими чинниками: визначенням міждисциплінарних цілей і завдань навчання; проведенням горизонтальної і вертикальної інтеграції дисциплін; виявленням міждисциплінарних зв'язків усередині окремих блоків і між основними блоками дисциплін; виділенням курсів, що формують основні фундаментальні поняття; їх структуруванням, складанням мережі дисциплін та семантичних понять; визначенням послідовності навчання на різних рівнях підготовки (Попова Н.В., 2011).

Наголосимо, що саме інтеграція у професійній педагогіці здійснюється на міждисциплінарному рівні та передбачає використання структурних елементів наукового знання з одного циклу дисциплін в іншому. Наприклад, професійні знання вчителя іноземної мови, отримані при вивченні курсів лінгвістичних дисциплін, як-от: артикуляція голосних і приголосних звуків, особливості відмінювання іменників і дієвідмінювання дієслів, способи утворення прикметникових форм, поєднання словосполучень, речень — активно використовуються в таких спеціальних предметах, як методика навчання англійської мови, практика усного та писемного мовлення, фонетика тощо.

Пропонуємо розглянути інтеграцію фахової освіти і професійної педагогіки на основі проблемного підходу, який сприяє розв'язанню проблем, що виникають у межах навчального курсу, за допомогою знань, здобутих при вивченні інших дисциплін. Наприклад, для розв'язання проблемної ситуації «Як за допомогою наочних засобів та пояснення артикуляції звуків показати учням відмінності у вимові англійських «θ, ð» і «s», «t», «z»?» використовують знання, здобуті під час вивчення теми «Приголосні звуки» мовних дисциплін «Фонетика» та «Морфологія». Професійна педагогіка, в свою чергу, створює навчальну програму для об'єднання трьох навчальних дисциплін з метою усунення «мовної несумісності», що є лише одним із проявів методологічної кризи, властивої наукам про людину. Міждисциплінарність у професійній педагогіці дала поштовх виникненню Systems Science, основою яких є застосування системного підходу до дослідження, що, в свою чергу, передбачає встановлення складу, структури й організації елементів і більших частин системи, іменованих підсистемами, а також виявлення основних взаємодій між ними та зовнішніх зв'язків системи, зокрема визначення основних з них, визначення функцій системи та виявлення закономірностей і тенденцій їх розвитку (Лисак І.В., 2014).

Не викликає сумніву той факт, що сучасний соціум змусив професійну педагогіку спиратися на відповідні технічні й економічні науки сучасного світу, адже суспільство вимагає від професійної педагогіки фахівця із засвоєними науково-технічними знаннями, сформованими практичними вміннями і професійними навичками, а також спеціаліста з розвиненими професійно важливими якостями і властивостями особистості. Тому спробуємо зобразити це графічно (див. рис. 1).

Рис. 1. Сучасний фахівець:

ПП — професійна педагогіка; ПСИХ — психологія;
НТЗ — науково-технічні знання; ФАХ — фахівець

Отже, саме міждисциплінарність є тією важливою ланкою в професійній педагогіці, яка об'єднує загальну і професійну освіту в цілісну систему підготовки фахівців, результатом чого є подолання розриву між теорією і практикою у сучасних вищих навчальних закладах. Зведення нанівець цього розриву формує конкурентоспро-

можних випускників, що є вкрай важливим для їх працевлаштування і одержання повного досвіду роботи з обраної професії. Сьогодні достатньо чітко визначається шлях підготовки та оцінки рівня конкурентоспроможності через порівняння досягнень випускників з параметрами паспорту компетентностей професійного стандарту (Кириченко М.О., 2016).

Наголосимо, що міждисциплінарність професійної педагогіки — це важлива складова концепції міждисциплінарної інтеграції, яка полягає в об'єднанні знань з різних дисциплін у цілісну систему через методично обґрунтоване інтегральне використання. Цей принцип дидактики дає змогу охопити всі сторони навчальної дисципліни або процесу, що вивчається, а також забезпечити спадкоємність в освіті, оптимізувати процес фахової підготовки вчителя іноземної мови. Міждисциплінарність у професійній педагогіці сприяє не тільки встановленню своєрідних «векторів» між навчальними дисциплінами, але й на основі спільності змісту цих дисциплін побудові цілісної системи навчання, що є важливою умовою й результатом комплексного підходу, який дає змогу виокремити як основні елементи змісту освіти, так і певні взаємозв'язки між навчальними дисциплінами.

Висновок. Міждисциплінарність у професійній педагогіці сприяє підвищенню рівня навчального процесу. У викладанні навчальних дисциплін особлива увага приділяється узгодженості дій: міжпредметному зв'язку з урахуванням можливостей кожної дисципліни впливати на формування фахової готовності; усуненню дублювання та різночитання у визначенні фактів, понять; створенню міжпредметних схем, таблиць, словників, що дасть змогу раціональніше організувати навчальний процес. Запобігання дублюванню матеріалу сприятиме активізації й поглибленню міждисциплінарних знань, а отже, формуванню сучасного інтегрованого фахового знання.

ДЖЕРЕЛА

1. Гончаренко С.У. Методологія / С.У. Гончаренко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В.Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
2. Кириченко М.О. Стратегічна траєкторія системної модернізації освіти в контексті підвищення її якості / М.О. Кириченко, Г.А. Дмитренко // Science Rise. — 2016. — № 4/5 (21). — С. 35–43. — DOI: 10.15587/2313-8416.2016.67719.
3. Лысак И.В. Междисциплинарность и трансдисциплинарность как подходы к исследованию человека / И.В. Лысак // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. — 2014. — № 6. — Ч. II. — С. 134–137.
4. Попова Н.В. Междисциплинарная парадигма как основа формирования интегративных компетенций студентов многопрофильного вуза : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Н.В. Попова. — СПб., 2011. — 51 с.

5. Троцюк І.В. Наратив як міждисциплінарний методологічний конструкт в сучасних соціальних науках [Електронний ресурс] / І.В. Троцюк. — Режим доступу : <http://ur.co.ua/104/677-1-narrativ-kak-mezhdisciplinarniy-metodologicheskiiy-konstrukt-v-sovremennyh-social-nyh-naukah.html>. — Назва з екрана.
6. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика / А.В. Хуторской. — М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. — 222 с.

Дячок Н.В.

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОСТЬ КАК ПРИОРИТЕТНЫЙ ВЕКТОР ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ

В статье рассмотрена взаимосвязь междисциплинарного исследования и профессиональной педагогики. Выделены основные составляющие профессиональной педагогики: общая педагогика, общая и педагогическая психология, инженерная психология, психология труда, физиология труда, акмеология. Представлена связь между междисциплинарным исследованием и профессиональной педагогикой, которая проявляется в интеграции сетевого междисциплинарного учебно-методического комплекса в условиях евроинтеграции. Описан интеграционный процесс как проявление междисциплинарности в профессиональной педагогике.

Ключевые слова: акмеология, междисциплинарность, междисциплинарный подход, профессиональная педагогика.

N. Diachok

INTERDISCIPLINARY RESEARCH AS PRIORITY VECTOR OF PROFESSIONAL PEDAGOGY

The article deals with the relationship of interdisciplinary research in professional pedagogy. It is stressed on the basic components of professional pedagogy as general pedagogy, general and educational psychology, engineering psychology, work psychology, acmeology. The article gives the analysis of connection between interdisciplinary researches in professional pedagogy, which is reflected in integration of the interdisciplinary educational complex in the conditions of European integration.

The purpose of the article is to give the reader some information on interdisciplinary relationships in professional pedagogy which appear as a way of competitive graduates' development. Today it is extremely important for a job to obtain full experience in chosen profession. Nowadays it is defined quite clearly the way of preparation and evaluation of the achievements of graduates. It is the way of comparison with using parameters passport competencies of professional standard.

Much attention is given to the opinion of Bochan who says that nowadays educational pedagogical activity is the introduction of new learning technologies, integrated courses, and development of new interdisciplinary connections.

It is spoken in detail about establishing interdisciplinary relations in professional disciplines which is an important part of the concept of interdisciplinary integration, which involves combining knowledge, beliefs and practical action at all the stages of training, the synthesis of all forms of employment in relation to each particular purpose of education in universities.

In conclusion, the author considers that the manifestation of interdisciplinary relations in professional pedagogy is the integration process which is the important element of combining general and vocational education in the integrated system of training, as a result of this way is bridging the gap between theory and practice in contemporary higher education.

Key words: acmeology, interdisciplinary relationships, interdisciplinary approach, professional pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2016

Прийнято до друку 24.10.2016